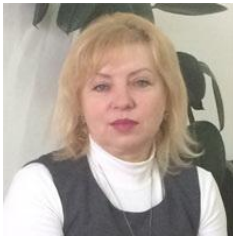

УДК 027.7 : 001.891 : 005.336.5

ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ НБ НУК ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА: СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ

Костирко Тамара Миколаївна, кандидат наук із соціальних комунікацій, директор Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Мігунова Тетяна Семенівна, заступник директора Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова з наукової роботи

Корольова Тетяна Діонісійна, завідувача електронним читальним залом Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

***Анотація:** Розглянуті основні напрямки інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек вищих навчальних закладів. Представлено досвід роботи Наукової бібліотеки НУК імені адмірала Макарова з інформаційно-аналітичної підтримки наукових досліджень вчених університету. Також представлено підсумки комплексного міжвузівського дослідження, яке було проведено серед 100 бібліотечних фахівців 6 провідних ВНЗ м. Миколаєва.*

***Ключові слова:** бібліометрика української науки, Google Scholar, інформаційно-аналітична діяльність, інформаційна підтримка, міжнародні*

наукометричні бази, бібліотека ВНЗ, компетентність, дослідження, анкетування.

Реформування освітньої системи в Україні має безперечний вплив на стратегічний розвиток бібліотек вищих навчальних закладів (ВНЗ) та сприяє впровадженню інноваційних напрямів в їх діяльність. Сьогодні бібліотеки ВНЗ – це відкриті документальні комунікативні системи, які приймають безпосередню участь у науково-освітньому, інформаційному, міжкультурному та виховному процесах [7].

Серед таких напрямів особливу увагу привертає інформаційно-аналітична діяльність, основним результатом якої традиційно вважаються вторинні документи: поточні та ретроспективні покажчики, аналітичні огляди, тематичні довідки, дайджести, бюлетені тощо. Впровадження в бібліотечну справу сучасних технічних засобів розширило можливості інформаційно-бібліографічного обслуговування в якісно новому підході до задоволення інформаційних запитів користувачів бібліотек ВНЗ і заклало підстави для створення нових інформаційно-аналітичних послуг.

Сьогодні все більше бібліотек ВНЗ, у тому числі і НБ НУК, беруть на себе відповідальність за вимірювання наукової інформації, виявлення кількісних показників опублікованих статей, цитованості, вивчення динаміки масивів і потоків галузевої наукової інформації.

Необхідність визначення рівня веб-представництва університетської науки в інтегрованому світовому науково-інформаційному просторі стимулювала до перегляду в 2012 р. у НБ НУК такого напрямку діяльності, як інформаційна аналітика [4]. Одним із нових векторів цієї діяльності стало виявлення наукової активності НУК загалом та публікаційної активності вченого зокрема за допомогою наукометричних, бібліометричних і соціологічних досліджень [3]. Із

цією метою співробітники Наукової бібліотеки розробили та провели декілька досліджень: 2012 р. – Наукометричний аналіз дисертаційного фонду Наукової бібліотеки НУК; 2013 р. – Наукометричний аналіз дисертаційного фонду Наукової бібліотеки НУК для поліпшення публікаційної активності науковців університету; 2014 р. – соціологічне дослідження «Інформаційні потреби наукових працівників ВНЗ на електронні ресурси НБ НУК та активність їх використання».

З висновками цих досліджень можна ознайомитися на сайті бібліотеки та в електронному репозитарії НУК.

Феномен зростання мас-медійної комунікації в діяльності університетських бібліотек супроводжувався появою нових форм і методів роботи як із користувачами, так і з документами. Засвоюючи нові комунікативні практики (мережеві медіапрактики, бібліо-, науко- та кіберметрію, зв'язки з громадськістю, рекламу, інформаційну аналітику та ін.), установи активізували зв'язок «вчений (автор) – бібліотекар», доповнюючи наявний «вчений (читач) – бібліотекар». До того ж книгозбірня є кінцевим об'єктом повного циклу циркуляції наукових публікацій.

Фахівці бібліотеки здійснюють моніторинг світового наукового інформаційного потоку на предмет «видимості» науковців університету; формують власно створену БД «Наукові праці викладачів УДМТУ–НУК» із максимально повним відображенням інформації щодо публікацій авторів-науковців; створюють, курують та координують роботу інституційного репозитарію (електронного архіву) – eIRNUOS; з 2013 р. проводять дослідження щодо рівня цитування вчених НУК та індексів впливовості періодичних видань у наукометричних БД (Scopus, Web of Science, Google Scholar, Index Copernicus); консультують, а при необхідності реєструють авторів у ORCID, Google Академії, інформаційно-аналітичній системі «Бібліометрика української науки».

Кажучи про створення наукометричного профілю вченого та необхідність наукового декларування, потрібно відзначити, що сьогодні системна діяльність із моніторингу та відстеження тенденцій розвитку української науки взагалі, або її окремих галузей, здійснюється лише невеликою кількістю вітчизняних наукових бібліотек.

НБ НУК приєдналась до цієї роботи в листопаді 2016 р. Розпочато консультативно-практичну допомогу викладачам та науковцям щодо створення та наповнення індивідуальних бібліометричних профілів в Google Академії, яка індексує повний текст наукових публікацій всіх форматів і дисциплін задля підвищення рівня цитування та визначення індексу Хірша. На сьогодні надано 65 консультацій та створено 27 профілів вченого семи кафедр університету. Крім цього, постійно ведеться відстеження нових бібліометричних профілів викладачів та керівного складу університету. Дані про всі створені профілі передано до Національної бібліотеки України ім. Вернадського для участі в системі «Бібліометрика української науки». Всього передано 43 профілі науковців і робота в цьому напрямку продовжується.

Для просування публікаційної діяльності бібліотеки створено бібліометричні портрети всіх її фахівців, які мають публікації. Для оцінки результатів наукової діяльності бібліотеки в цілому створено загальний профіль НБ НУК, в якому представлено більше 80 наукових робіт з загальною статистикою цитування – 50.

У «Рейтингу відомств і установ» системи «Бібліометрика...», де надано бібліометричні профілі, створені кафедрами, відділами, лабораторіями та бібліотеками ВНЗ, Миколаїв представляє поки тільки НБ НУК: з 568 установ вона займає 491 позицію з h-індексом – 4. Всього в «Рейтингу відомств і установ» представлено 8 бібліотек вищів України з h-індексом – від 14 до 1.

Станом на 25 травня в системі «Бібліометрика української науки» представлено 29710 науковців, з них представляють Миколаїв – 200.

Звичайно, в сучасному суспільстві інформація та інформаційні технології не тільки є системоутворюючою суспільною компонентою. Вони визначають і можливі шляхи розвитку суспільства. Більшість експертів сходиться на думці, що розмір «цифрового Всесвіту» (термін ІФЛА) буде збільшуватися кожні два роки з усіма технічними, соціальними, правовими та економічними наслідками та проблемами. Але той, хто вміє правильно збирати і використовувати потрібну інформацію, не залишиться на узбіччі прогресу[6].

Сьогодні бібліотека ВНЗ впевнено перетворюється на сучасний інформаційний центр з інтегрованою автоматизованою технологією виконання бібліотечних процесів.

У зв'язку з модернізацією бібліотечної техніки та технологій, зміною інформаційних запитів, появою нових видів документів бібліотека, як ніколи, потребує кваліфікованих кадрів.

Традиційне підвищення кваліфікації перетворюється на щоденну роботу з вивчення та впровадження у практику новітніх технологій. Збільшується значення самостійного навчання, тому пріоритет у системі підвищення кваліфікації має бути зміщений у бік відповідальності кожного бібліотекаря за самостійне придбання професійних знань і умінь [5].

Чи простежуються такі риси у роботі фахівців бібліотек ВНЗ м. Миколаєва, що входять до Методичного об'єднання? Щоб дати відповідь на це питання, в березні-квітні 2017 року відділом маркетингу НБ НУК було проведено міжвузівське дослідження «Модуль компетентностей бібліотечно-інформаційного фахівця майбутнього». У бібліотеках ВНЗ м. Миколаєва, які входять до МО, працює 107 бібліотечних фахівців. Із загальної кількості, у дослідженні взяло участь 100 фахівців або 94 %.

Слід відзначити, що 98 % працівників бібліотек вишів м. Миколаєва добре адаптувались до змін у сфері бібліотечної діяльності, а визначальними чинниками,

що стимулюють розвиток інноваційної діяльності, визнали: вимоги часу – 77 респондентів (77%); професійну самоосвіту – 54 респонденти (54 %); спостереження за досягненнями провідних бібліотек – 46 респондентів (46 %); матеріальне стимулювання – 21 респондент (21 %). Крім того, 90 % опитаних вважають себе бібліотекарями нової формації.

Анкетуванням було передбачено визначення пріоритетних професійних якостей бібліотечного фахівця з точки зору практиків бібліотек ВНЗ. Згідно з відповідями, пріоритетними професійними якостями було визначено: відповідальність – 85 %; творчий підхід – 63 %; комунікабельність – 60 %. Інші визначились таким чином: толерантність – 50 %; відкритість до інновацій – 50 %; здатність до аналітики – 47 %; креативність – 36 %; ґрудованість – 36 %; ініціативність – 35 %; бачення перспективи – 33 %.

Консультування користувачів у процесі безпосередньої роботи з інформаційними масивами повинне включати висококваліфіковану допомогу у пошуку та оцінюванні інформації. Участь бібліотекарів у цих процесах повинна стати більш якісною: читачі мають отримувати оптимально підібрані для кожного з них джерела та міцні навички володіння інформаційними інструментами.

Як висновок: бібліотекар сам на високопрофесійному рівні повинен володіти інформаційною культурою в широкому розумінні цього терміну. Відповіді респондентів свідчать, що 98 % фахівців володіють інформаційною культурою. Із загальної кількості опитаних: користуватись ресурсами відкритого доступу вміють 84 % респондентів; користуються е-поштою 75 %; ефективно працювати з сучасним програмним забезпеченням вміють 64 % респондентів; нажаль, створювати е-презентації вміють лише 49 %; користуватись технологіями Web 2.0 – 35 % опитаних.

Збільшення різноманітних інформаційних ресурсів у бібліотеці, у свою чергу, потребує від її фахівця не тільки орієнтуватися в них, а й навчати,

консультувати, надавати допомогу користувачам у роботі з ними – це вміють робити 80 % фахівців бібліотек ВНЗ м. Миколаєва.

Сучасна діяльність бібліотек вишу потребує постійного удосконалення професійних знань. Нестачу професійних знань, за підсумками опитування, відчують 68 % бібліотечних фахівців, 32 % – впевнені у своєму професіоналізмі.

За сферами діяльності відповіді розподілились таким чином: 51 % опитаних відчують труднощі у роботі з технологіями Web 2.0 для створення презентацій, віртуальних виставок; для 27 % складною є маркетингова робота; 19 % респондентів відчують нестачу професійних знань при підготовці та проведенні креативних масових заходів; 8 % опитаних відчують певні труднощі у процесі аналізу діяльності відділу.

Не можна сказати напевно, що абсолютно кожна людина, без винятку, має бути лідером завжди і в усьому. Але і те, що більшість прагне стати лідером в професійній діяльності або в будь-якій іншій сфері, заперечувати не має сенсу. Лідерами не народжуються, лідерами стають ті, хто дійсно цього прагне. Серед бібліотечних фахівців, які брали участь у дослідженні: 37 % вважають себе лідерами; 63 % – ні.

Нижчезазначені питання анкети та відповіді на них стосувались такого виду компетентності як комунікативність та одного з аспектів роботи бібліотечного фахівця – аналітики. Відповіді були такими: 81 % респондентів при необхідності вміють зорієнтуватись на позитивний результат; 70 % можуть донести ідею, тему заходу до тих, хто буде брати участь у ньому; 53 % опитаних можуть розв'язати конфліктну ситуацію; 47 % учасників моніторингу вважають себе здатними знайти вихід із нестандартної ситуації; 68 % можуть скласти план роботи; 50 % можуть переконати внести корективи до плану роботи; 57 % можуть підготувати аналіз діяльності; 39 % можуть розробити рекламний буклет.

Які ж методи самоосвіти використовують фахівці бібліотек вишів? Відповіді були такими: отримую знання через інтернет-ресурси – 85 %; вивчаю досвід колег – 80 %; знайомлюсь з матеріалами професійних видань – 68 %. Зокрема, були надані власні відповіді: відвідую семінари, конференції, слухаю вебінари, приймаю участь у вебінарах.

Сьогодні праця у бібліотеці потребує неабиякої витривалості не тільки моральної, але й фізичної. З огляду на це, в анкеті було порушено тему щодо самовдосконалення. Відповіді були такими: турбуюсь про власне здоров'я – 73 %; приділяю увагу питанням безпеки життєдіяльності – 59 %; дбаю про внутрішню та зовнішню екологічну культуру – 45 %.

Результати комплексного соціологічного дослідження «Модуль компетентностей бібліотечно-інформаційного фахівця майбутнього» дозволили отримати об'єктивну картину ставлення бібліотечних фахівців до змін у діяльності книгозбірні вишу; визначити рівень інформаційної культури, компетентностей; створити узагальнюючий перелік компетентностей, які повинні бути притаманні бібліотечним фахівцям цифрової епохи.

Наукова бібліотека НУК активно шукає нові моделі розвитку, тому скеровує свою діяльність на поширення результатів науково-дослідницької діяльності викладачів, підтримує та забезпечує освітні і наукові процеси університету. Подібні зміни в системі бібліотечної діяльності та використання новітніх бібліотечних сервісів і ресурсів значно розширюють межі бібліотечного простору і виводять НБ НУК на принципово новий рівень функціонування.

Список використаних джерел інформації:

1. Білоус В. С. Діяльність бібліотеки вищого навчального закладу щодо адаптації університетської науки у світовий інформаційний простір [Електронний ресурс] / В. С. Білоус // Місце бібліотек ВНЗ у міжнародному науковому інформаційному

просторі : наук.-практ. конф., 29 листоп. 2016 р. / ВНМУ ім. М. Пирогова. – Електрон. текст. дані. – Вінниця, 2016. – Режим доступу: <http://bit.ly/2piZL8x> (дата звернення: 24.05.2017). – Назва з титул. екрана.

2. Колесникова Т. О. Танець крапель на воді або Роздуми про розвиток сервісів «LIBRARY PUBLISHING» в Україні [Електронний ресурс] : презентація / Т. О. Колесникова // Наукова комунікація в цифрову епоху : матеріали 5-ї міжнар. наук.-практ. конф., 29–30 берез. 2017 р. / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». – Електрон. відеодані (36 слайдів). – Київ, 2017. – Режим доступу: <http://bit.ly/2owM6FX> (дата звернення: 24.05.2017). – Назва з титул. екрана.

3. Костирко Т. М. Комунікаційні стратегії сучасної бібліотеки ВНЗ [Текст] / Т. М. Костирко // Вісн. Харків. держ. акад. культури. – 2016. – *Вип. 49.* – С. 26–35. – Електрон. аналог друк. вид.: режим доступу: <http://bit.ly/2oYNvcn> (дата звернення: 24.05.2017).

4. Костирко Т. М. Роль і місце НБ НУК в інформаційному забезпеченні наукових досліджень [Текст] / Т. М. Костирко, Т. Д. Корольова // Інновації в суднобудуванні та океанотехніці: матеріали VII Міжнар. наук-техн. конф. НУК; 12–14 вересня 2016 р. – Миколаїв, 2016. – С.413–415.

5. Кулієва Т. Імідж бібліотекаря : від минулого до сьогодення[Текст] / Т. Кулієва // Вісник Кн. палати. – 2015. – № 8. – С. 16–18.

6. Стратегический план ИФЛА 2016–2021: ключевые инициативы и деятельность [Электронный ресурс] : [принято Правлением ИФЛА, дек. 2015] // The International Federation of Library Associations and Institutions. – Електрон. текст. дан. – Режим доступа : <http://bit.ly/2rGjrnl> (дата обращения: 24.05.2017). – Загл. с экрана.

Шевцова М. Л. Інформаційна підтримка наукової діяльності як напрям інформаційно-аналітичної діяльності бібліотеки ВНЗ [Електронний ресурс] / М. Л. Шевцова // Бібліотека університету на новому етапі розвитку соціальних комунікацій : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 1–2 груд. 2016 р. / МОН

України, Дніпропетр. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Електрон. текст.дані. – Дніпро, 2016. – DOI: <https://dx.doi.org/10.6084/m9.figshare.4252436>. – Назва з титул.екрана.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ И КАЧЕСТВО ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НБ НУК ИМЕНИ АДМИРАЛА МАКАРОВА: СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ

Костырко Т. Н., кандидат наук по социальным коммуникациям, директор Научной библиотеки Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова

Мигунова Т. С., заместитель директора Научной библиотеки Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова по научной работе

Королева Т. Д., заведующая электронным читальным залом Научной библиотеки Национального университета кораблестроения имени адмирала Макарова

Аннотация: В работе рассмотрены основные направления информационно-аналитической деятельности библиотек вузов. Представлен опыт работы Научной библиотеки НУК имени адмирала Макарова по информационно-аналитической поддержке научных исследований ученых университета. Также представлены результаты комплексного межвузовского исследования, проведенного среди 100 библиотечных специалистов 6 ведущих ВУЗов г. Николаева.

Ключевые слова: библиометрика украинской науки, GoogleScholar, информационно-аналитическая деятельность, информационная поддержка, международные наукометрические базы, библиотека вуза, компетентность, исследования, анкетирование.

**EFFICIENCY AND QUALITY OF ACTIVITY SCIENTIFIC LIBRARY OF
ADMIRAL MAKAROV NATIONAL UNIVERSITY OF SHIPBUILDING:
STRATEGIC APPROACHES**

Kostyrko T. M., Cand. Sc. (Social Communication) Director of the Scientific Library of The Admiral Makarov National University of Shipbuilding,

Migunova T. S., Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Scientific Library

Korolova T. D., Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Scientific Library

Annotation: The main directions of information and analytical activity of university libraries are considered. The experience of the Scientific Library of Admiral Makarov National University of Shipbuilding on information and analytical support of scientific research of scientists of the University is presented. The results of a complex intercollegiate research conducted among 100 library specialists of the six leading Mykolaiv universities are presented in the article.

Keywords: Bibliometrics of Ukrainian science, Google Scholar, information-analytical activity, information support, university library, competence, researches, questionnaire.

